

3. НАУКОВІ СЕМІНАРИ-ПРАКТИКУМИ

Віра Петрівна Чудакова,
науковий співробітник
Інституту педагогіки НАПН України,
науковий кореспондент Інституту
психології імені Г. С. Костюка НАПН України,
психолог, тренер, старший викладач,
консультант, коуч,
м. Київ, Україна

УДК 159.9:37.07:005.95]:001.895

Продовження публікацій: початок у № 2; 3–4; 5; 6; 7 за 2012 р.; у № 1(8); 2(9); 3(10); 6(13); 7(14); 8–9(15–16); 10(17); 11(18); 12(19) за 2013 р.; у № 1(20); 2(21); 3(22); 4(23); 5(24); 6(25); 7(26); 8(27); 9–10(28–29); 11(30); 12(31) за 2014 р.; у № 1(32); 2(33); 3(34); 4(35); 5(36); 6(37); 7(38); 8(39); 9(40); 10(41); 11(42); 12(43) за 2015 р.; 1(44); 2(45); 3(46); 4(47); 5(48); 6(49); 7(50) за 2016 р.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ (ЗА ТЕСТОМ Р. КЕТТЕЛЛА)

*VII частина, початок у № 2(45); 3(46); 4(47); 5(48); 6(49); 7(50) за 2016 р.,
продовження у наступному номері*

В публикации представлены особенности профессионально-ориентированной трансформации личности в процессе инновационной деятельности (по тесту Р. Кеттелла). По результатам исследования – научно-методическое обеспечение формирования психологической готовности к инновационной деятельности и конкурентоспособности личности.

Ключевые слова: *инновационная деятельность, инновационность, психологическая готовность к инновационной деятельности, модель, психолого-организационная технология, конкурентоспособность личности, психологический механизм, системный эффект, классы черт личности.*

The publication presents the features of a professional-oriented transformation of the individual in the process of innovation (by R. Cattell test). According to the results of research – scientific and methodological support of the formation of psychological readiness for innovation and competitiveness of the individual.

Key words: *innovative activity, innovativeness, psychological readiness for innovation, model, psychological and organizational technology, competitive personality.*

У цьому номері пропонуємо публікацію, де розкрито особливості професійно-орієнтованої трансформації особистості у процесі інноваційної діяльності (за тестом Р. Кеттелла). За результатами дослідження – науково-методичне забезпечення формування психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості.

Продовжуємо висвітлювати досвід впровадження у практику діяльності освітніх організацій різних типів *моделей* «психолого-організаційної технології» формування готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності. У попередніх випусках журналу «Освіта та розвиток обдарованої особистості» у рубриці «Наукові семінари-практикуми» нами здійснено опис комплексної системи науково-методичного забезпечення їх впровадження [4–11].

Пропонуємо здійснити короткий екскурс сторінками публікацій, де подано:

– Майстер-клас «Коучинг, як засіб розвитку обдарованої особистості та формування успішних життєвих стратегій», що опубліковано у № 2, 2012 р.;

– Програму спецкурсу (семінару-тренінгу) «Управлінська компетентність керівника з формування готовності педагогів до інноваційної діяльності в умовах освітнього середовища ЗНЗ», що подано у № 4 (11), 2013 р.;

– Загальну характеристику науково-методичного забезпечення психолого-організаційної технології формування готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності, що висвітлено у № 3–4, 2012 р.;

– 1.1. Модель експертизи організаційно-інноваційного середовища освітньої організації, описано дослідження «Рівня розвитку педагогічного колективу» та його соціально-психологічні характеристики, що подано у № 5; 6; 7, 2012 р.;

– Загальну характеристику експертизи організаційно-інноваційного середовища освітньої організації. Описано алгоритм проведення та інтерпретацію результатів експертизи: за методикою «Оцінювання характеристик колективу», у № 1 (8), 2013 р.; за методикою «Оцінювання мотиваційного середовища», у № 2 (9), 2013 р.; за методикою «Оцінювання функції керівництва», у № 3 (10), 2013 р. Також було подано узагальнені результати експертизи організаційно-інноваційного середовища освітньої організації, у № 6 (13), 2013 р.;

– 1.2. Корекційну модель створення сприятливого організаційно-інноваційного середовища освітньої організації, що висвітлено у № 7 (14), 2013 р.;

– Дослідження «інноваційності» персоналу освітніх організацій як показника сформованості готовності до інноваційної діяльності, що подано у № 8–9 (15–16), 2013 р.;

– 2. Моделі експертизи та корекції психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності, що опубліковано у № 10 (17), 2013 р.

– Дослідження інтегральної характеристики «ставлення особистості до своєї професійної діяльності», що висвітлено у № 11 (18); 12 (19), 2013 р.;

– Дослідження інтегральної характеристики «ставлення особистості до себе як професіонала», у № 1 (20), 2014 р.; самооцінки професійно-важливих якостей, у № 2 (20), 2014 р.; суб'єктивного «локусу контролю», у № 3 (22); 4 (23); 5 (24); 6 (25); 7 (26); 8 (27), 2014 р.;

– Дослідження інтегральної характеристики «мотиваційних показників» сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності; спрямованості мотивації, що висвітлено у № 9–10 (28–29) 2014 р.; рівня прагнення до самоактуалізації, у № 11 (30); 12 (31), 2014 р.; № 1 (32); 2 (33); 3 (34), 2015 р.; прагнення (ставлення) до самовдосконалення, у № 4 (35); 5 (36), 2015 р.; мотиваційного профілю, у № 6 (37); 7 (38); 8 (39) 2015 р.;

– Дослідження інтегральної характеристики «індивідуально-психологічні особливості та емоційно-вольова сфера особистості», що висвітлено у № 9 (40), 2015 р.;

– Дослідження «порогу активності» – представлення інформаційно-сміслового, діагностично-інтерпретаційного та прогностичного компонентів дослідження «порогу активності», що подано у № 10 (41); 11 (42) 2015 р.;

– Дослідження «вольового самоконтролю», що опубліковано у 12 (43), 2015 р.;

– Дослідження «індивідуально-психологічних особливостей особистості»: представлення загальної характеристики, історії створення та розробки, адаптації та стандартизації, особливості використання різних форм опитувальників тесту Р. Кеттелла, що подано у № 1 (44); 2 (45), 2016 р.; представлення процедури проведення, опис тесту Р. Кеттелла (форма А), у № 3 (46) за 2016 р.; представлення діагностичного компоненту дослідження «індивідуально-психологічних особливостей особистості», у № 4 (47) за 2016 р.; аналіз та інтерпретація результатів первинних факторів тесту Р. Кеттелла (Форма А), у № 5 (48) за 2016 р.; представлення загального дизайну дослідження «індивідуально-психологічних особливостей особистості» за тестом Р. Кеттелла (Форма А), у № 6 (49) за 2016 р.; розуміння того, що будь-які емпірично отримані оцінки рис особистості виступають системним ефектом взаємодії конституційних, індивідних та особистісних рис; акцентування уваги на тому, що найбільш адекватним способом вивчення психологічних механізмів функціонування особистості в ході інноваційної діяльності є багатомірний системний підхід до аналізу даних; представлення психологічних механізмів особистісної детермінації «інноваційності», як критерію сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості, подано у журналі № 7 (50) за 2016 р.

Метою цієї публікації є представлення особливостей професійно-орієнтованої трансформації особистості у процесі інноваційної діяльності для формування її конкурентоздатності (за тестом Р. Кеттелла). За результатами дослідження – це науково-методичне забезпечення формування психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості.

Для реалізації поставленої мети використовувались такі методи наукового дослідження, як: аналіз літератури з проблеми, теоретичний аналіз проблеми; проведення пілотажного дослідження; психолого-педагогічний експеримент; психолого-педагогічні діагностичні методики; метод експертних оцінок; методи математичної статистики; метод активного соціально-психологічного навчання та коучингу. Математичне оброблення даних здійснювалось за допомогою комп'ютерного пакету статистичних програм SPSS (версія 20).

Дослідження здійснювалось у межах виконання науково-дослідних тем Інституту педагогіки НАПН України: «Технологія формування готовності педагогів до інноваційної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах»; «Науково-методичне забезпечення формування конкурентоздатності особистості в умовах допрофесійної підготовки» [3–8].

За результатами дослідження нами розроблена «Психолого-організаційна технологія формування готовності персоналу організацій до інноваційної

діяльності» (далі – «Технологія»). Її впровадження уможливило надання психологічної допомоги психологам, персоналу освітніх організацій, управлінцям усіх рівнів, спрямовану на розв'язання певних психологічних та організаційних проблем в умовах здійснення інноваційної діяльності. За основу взято технологічний підхід, головне призначення якого полягає у розробленні (проекуванні) та впровадженні спеціальних гуманітарних (людинознавчих) технологій, різновидом якого є *психолого-організаційна технологія*, спрямована на розв'язання конкретних проблем в організації.

«Технологія» містить дві взаємопов'язані та взаємодоповнюючі частини [3; 6–8]:

I. *Модель експертизи й корекції організаційно-інноваційного середовища освітніх організацій* (зовнішні умови);

II. *Модель експертизи й корекції психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності* (внутрішні умови).

Результати їх впровадження представлено у авторських публікаціях [3–8]. Кожна з моделей «Технології» відповідає дослідженню внутрішніх та зовнішніх умов упровадження інновацій та містить такі основні компоненти, як: інформаційно-смісловий, діагностично-інтерпретаційний, прогностичний, корекційно-розвивальний.

У цій публікації продовжуємо розгляд однієї зі складових авторської «Технології» – «2.1. Моделі експертизи психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності» [6; 7]. Для проведення цього етапу дослідження використано валідний і надійний психолого-діагностичний інструментарій, що надав можливість дослідити такі оцінні показники та параметри, описані у цьому виданні [4–13]: *інтегральний показник «інноваційність»* – дав змогу визначити та оцінити: 1) стан рівня інноваційності (*позитивний, нульовий, негативний*); тенденцію персоналу освітніх організацій до здійснення інновацій (*теоретико-інтелектуальний, емоційно-практичний*); 2) *інтегральна характеристика «задоволеності професійною діяльністю»*, складовими якої є: задоволеність професією; ставлення до діяльності на сьогодні та у перспективі; задоволеність життєвих потреб у процесі професійної діяльності; 3) *інтегральна характеристика «самоусвідомлення себе як професіонала (фахівця)»*, складовими якої є: самооцінка професійно важливих якостей; локус контролю (два варіанта) – суб'єктивний локус контролю; *рівень суб'єктивний локус контролю*, що буде розглянуто детально у цій публікації; 4) *інтегральна характеристика мотиваційних показників*, складовими якої є: спрямованість мотивації; самоактуалізація особистості; мотиваційний профіль – мотиваційна тенденція особистості (споживча та особистісно-розвивальна або виробнича спрямованість мотивації); ставлення до самовдосконалення; 5) *індивідуально-психологічні особливості та емоційно-вольовий контроль*, складовими якої є: вольовий самоконтроль, поріг

активності, а також «індивідуально-психологічні особливості особистості».

Особливості професійно-орієнтованої трансформації особистості у процесі інноваційної діяльності (за тестом Р. Кеттелла)

Дослідження «індивідуально-психологічних особливостей особистості здійснено нами за допомогою методики – «багатофакторного особистісного опитувальника Р. Кеттелла – 16PF (16ЛФ)» [1–3]. Розглянемо результати дослідження – науково-методичне забезпечення формування психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості. Виявлено особливості професійно-орієнтованої трансформації особистості у процесі інноваційної діяльності (за тестом Р. Кеттелла – 16PF або 16ЛФ. Форма А) [1–3; 4–11; 12–13]. За результатами емпіричного дослідження здійснено математично-статистичну даних, зокрема, факторний та кореляційний аналіз [13].

Початковий масив даних містив оцінювання за 16-ма факторами, що оброблено відповідно до моделі головних компонент процедурами факторного аналізу з подальшим обертанням факторів за процедурою VARIMAX. За результатами обробки *отримано п'ять факторів (табл. 1)*, що містять факторні навантаження більші за 0,2 у порядку зменшення для полегшення інтерпретації та по кожному із суб'єктів респондентів обчислено оцінки цих факторів за стандартизованою шкалою (нульова середня та одинична дисперсія). Серед них 4 стандартні (нейротизм, екстраверсія, кортикальний контроль, конформізм) та один специфічний для популяції персоналу освітніх організацій [13].

Педагогічна діяльність суттєво впливає на конфігурацію рис особистості персоналу освітніх організацій, що зрозуміло з таблиці 1.

Полюс загального фактору (№ 1) «Нонконформізм» стандартного фактору «Конформізм», утворено типовим поєднанням Q1+ Самодостатність (самостійність, відає перевагу власним рішенням) і Q2+ Радикалізм (гнучкість, експериментуючий, вільно мислячий), який також має значне навантаження показника Q3+ Контроль бажань (високий самоконтроль поведінки, вміє підкорюватись правилам). Поєднання Q1+, Q2+, Q3+ відображує типовий стан та позицію персоналу освітніх організацій відносно учнів, а саме: демонстрація повного самоконтролю, самодостатності, гнучкості поведінки тощо компоненти ідеальної педагогічної позиції, що на рівні наслідування передаються учням унаслідок тривалого (багаторічного) спостереження за ними у процесі навчання в освітній організації декількома десятками учителів.

Фактор (№ 2) «Кортикальний контроль» (очікується А-, І-, М-) представлено полюсом «чутливість (іраціональність), відносно видозміненим, порівняно зі стандартним складом, під впливом професійної діяльності. Виконання персоналом освітніх організацій функції еталонної особистості призвело до виникнення високого навантаження з боку фактору G+. Сила «над-Я» (добросовісний, моралістичний,

Таблиця 1

Результати факторного аналізу та переробка факторів масиву даних 16ЛФ
(видалено значення менші за 0,2; проєкції наведено у порядку зменшення)

СУМАРНА ВАГА ФАКТОРА	2,0	2,0	1,8	1,6	1,5
% пояснюваної дисперсії	12,6	12,4	11,5	10,1	9,3
% накопленої дисперсії	12,6	25	36,5	46,6	55,9
№ ЗАГАЛЬНОГО ФАКТОРУ	1	2	3	4	5
Q3+ Контроль бажань (високий самоконтроль поведінки, вмiє підкорюватись правилам)	+0,750	+0,210			
Q2+ Самодостатність (самостійність, віддає перевагу власним рішенням)	+0,719				
Q1+ Радикалізм (гнучкість, експериментуючий, вільно мислячий)	+0,700				+0,256
G+ Сила «над-Я» (добросовісний, моралістичний, акуратний)		+0,754			+0,305
V+ Високий інтелект (логічне мислення, кмітливий)		+0,642	-0,305		
N+ Проникливість (досвідчений, тактовний, свiдомо лояльний)		+0,627	+0,275		
I+ М'якість (чутливість, художнє мислення, нетерплячий, вимогливий)	+0,332	+0,610			
O+ Інтропунітивність (звинувачує себе, невпевнений, чутливий до зауважень)	-0,225		+0,777		
Q4+ Фрустрованість (захоплений планами, напружений, втомлений)			+0,575	+0,435	
A+ Афектотiмiя (відкритий, легкий, схильний до спілкування, сердечність, доброта)			+0,564	-0,384	+0,374
L+ Підозрiлiсть (недовiрливий, ревнoцiй)		+0,251	+0,514		
M+ Мрiйливiсть (розвитi уява, фантазiя, абстрактне мислення)				+0,700	
S+ Сила «Я» (емоцiйна стiйкiсть, зрiлий, спокiйний, реалістичний)	+0,256			+0,634	+0,216
F+ Безпечний (життєрадісний, веселий)	-0,338			+0,516	+0,433
H+ Сміливий (дерзкий, емоцiйний, артистичний)					+0,773
E+ Домiнантий (самовпевнений, схильний до лiдирування, непоступливий)		+0,226	+0,221		+0,462

акуратний) разом з приблизно рівними показниками: V+ Високий інтелект (логічне мислення, кмітливий), N+ Проникливість (досвідчений, тактовний, свiдомо лояльний), I+ М'якість (чутливість, художнє мислення, нетерплячий, вимогливий). Як наслідок переважання жінок у групі суб'єктів дослідження, можна припустити функціонування особистості персоналу освітніх організацій під час діяльності з учнями в особливий спiсiб – переважно інтуїтивно спрямованого інтелекту – серії педагогічних дій у формі розуміння через почуття.

Фактор (№ 3) «Нейротизм» представлено частиною стандартної конфігурації (O+, Q4+, L+) з приєднанням A+ Афектотiмiя (відкритий, легкий, схильний до спілкування, сердечність, доброта) та невеликою від'ємною проєкцією показника V (-0,305). Отже, напруженість втомленість і, частково раціональний спiсiб функціонування, супроводжується у цих осіб з підвищеною чутливістю до зауважень, невпевненістю й активним обговоренням педагогічних проблем. Необхідно зауважити, що невротизованість є стратегічно небажаним для навчально-виховного процесу

станом функціонування суб'єктів, тому краще щоб він відбувався за межами навчальних взаємодій.

Фактор (№ 4) «Екстраверсія» утворено стандартними складовими H+ Сміливий (дерзкий, емоцiйний, артистичний), E+ Домiнантий (самовпевнений, схильний до лiдирування, непоступливий), F+ Безпечний (життєрадісний, веселий), A+ Афектотiмiя (відкритий, легкий, схильний до спілкування, сердечний, добрий) з максимальним навантаженням +0,773 в H+. Це свiдчить про актуальність та переважачою значущістю у забезпеченні ефективності навчально-виховного процесу емоцiйності, артистичності, сміливості, як невербальних компонентів забезпечення впливовості та підсилювачів виховного впливу. Персонал освітніх організацій функціонує на полюсі «екстраверсії», що відповідає вимогам до особистості з боку ситуації групової діяльності.

У таблиці 1 відображено появу нетипового вектору (№ 5) для 16ЛФ, що також можна пов'язати з інноваційною педагогічною діяльністю. За переважачою факторними навантаженнями йому можна дати робочу назву «Оптимістично-позитивна

мрійливість». Показник I+ Мрійливість очікувався на полюсі «ірраціональність» фактора другого рівня «Кортикальний контроль». У конкретному випадку значна позитивна проєкція Q4+ (+0,435) Фрустрованість (захоплений планами, напружений, втомлений) та від’ємна А (-0,384) є свідченням психофункціональної втоми та зменшення об’єму спілкування персоналу освітніх організацій як можливий виток тенденції до входження в стан позитивних, оптимістичних мрій. Цей стан самозаглиблення подібний до наслідків ефекту маятника: переходу від інтенсивного зовнішнього спілкування до внутрішнього його продовження. Можливим альтернативним поясненням цього фактору є педагогічна доцільність такої демонстрації учням оптимістичного та спрямованого на ідеї та знання стану, що через наслідування надає учням емоційно-позитивно насичені ідеї, які захоплюють їх увагу й керують ними з середини і поза межами навчання в освітній організації та після завершення.

Таким чином, методика Р. Кеттелла 16ЛФ сприяла виявленню професійної специфіки особистості персоналу освітніх організацій, що здійснюють трансляцію соціального еталона в сфері самоконтролю, етики, знань, мислення, модифіковану впливом фактору тендеру (більшість з них – жінки), чим зумовлює використання невербальних засобів підсилення впливу інформації та виховних дій [13].

Отже, стиль педагогічної діяльності персоналу освітніх організацій на рівні аналізу структури рис особистості – це граничний самоконтроль, висока особиста етика, здійснення розвитку учнів через ініціювання у них емоцій і почуттів, натхнення та спрямування їх на формальний зміст навчання, сміливе, артистичне й емоційне виконання дій та здійснення міжособистісних взаємодій із загальною підвищеною власною чутливістю до оцінювання. Емоційне піднесення у взаємодіях учителя з учнями є ключовим

психологічним механізмом звернення до підсвідомих частин особистості учнів, що забезпечує покращене запам’ятовування інформації як значущої, а також продовжене у часі існування навчальних знань, вмінь та морально-етичних норм у дорослих людей.

У таблиці 2 наведено середні значення (за 100-бальною шкалою) та стандартне відхилення за кожним із факторів першого рівня тесту 16ЛФ у масиві даних персоналу освітніх організацій. Це надало допоміжну інформацію для розуміння особливостей професійно-орієнтованої трансформації їх особистості.

Чітко виражене домінування у сучасній освітній організації (зокрема, у ЗНЗ) інтелектуально орієнтованого інформування вербальними засобами надає перше місце фактору В+ Високий інтелект (логічне мислення, кмітливий). Необхідно зауважити, що аспект виховання (друге місце) відповідає фактору G+ Сила «над-Я» (добросовісний, моралістичний, акуратний). Разом з показниками N+ Проникливість (досвідчений, тактовний, свідомо лояльний), I+ М’якість (чутливість, художнє мислення, нетерплячий, вимогливий), L+ Підозрілість (недовірливий, не дає себе провести, ревності) вони поєднані у факторі другого рівня «Кортикальний контроль». Гендерно зумовлена особливість цього фактору полягає в тому, що педагогічна діяльність персоналу освітніх організацій (жінок) здійснюється переважно на полюсі «ірраціональність». Інакше кажучи, вони надають перевагу емоційно-почуттєвому забарвленню інформації та діям зі значним оцінювальним складником (G).

На нашу думку, це сприяє переважанню в освітніх організаціях учителів-жінок (порівняно з кількістю чоловіків). Структура особистості жінок краще пристосована до педагогічного процесу, причому потребує значно меншої кількості адаптивних структурних змін у рисах особистості та їх співвідношенні з чоловіками. Серед ключових переваг – емоційно-почуттєва інтенсифікація

Таблиця 2

Варіаційні показники факторів першого рівня (16ЛФ)

Показники дослідження	X _{ср.}	σ
V+ Високий інтелект (логічне мислення, кмітливий)	49,5	17,3
G+ Сила «над-Я» (добросовісний, моралістичний, акуратний)	42,9	18,8
Q3+ Контроль бажань (високий самоконтроль поведінки, вміє підкорюватись правилам)	42,4	17,3
A+ Афектотімія (відкритий, легкий, схильний до спілкування, сердечність, доброта)	42,1	16,8
N+ Проникливість (досвідчений, тактовний, свідомо лояльний)	41,3	19,0
I+ М’якість (чутливість, художнє мислення, нетерплячий, вимогливий)	40,4	18,8
M+ Мрійливість (розвиті уява, фантазія, абстрактне мислення)	35,7	12,6
Q2+ Самодостатність (самостійність, віддає перевагу власним рішенням)	35,7	16,7
L+ Підозрілість (недовірливий, не дає себе провести, ревності)	35,1	15,1
Q1+ Радикалізм (гнучкість, експериментатор, вільно мислячий)	34,3	13,8
H+ Сміливий (дерзкий, емоційний, артистичний)	34,2	17,7
C+ Сила «Я» (емоційна стійкість, зрілий, спокійний, реалістичний)	30,4	13,7
O+ Інтропунітивність (звинувачує себе, невпевнений, чутливий до зауважень)	28,9	14,3
F+ Безпечний (життєрадісний, веселий)	26,4	14,0
Q4+ Фрустрованість (захоплений планами, напружений, втомлений)	24,9	13,3
E+ Домінантний (самовпевнений, схильний до лідирування, непоступливий)	24,8	12,2

інформаційних процесів, природна готовність до взаємодій з групами (екстраверсія), схильність бути носіями оцінювальних еталонів (критична вимогливість), а також здійснювати оцінювальні дії. Оберненим ефектом переважання вчителів-жінок є фемінізація осіб чоловічої статі, що, за наслідками багаторічного спостереження поведінки вчителів-жінок, частково підсвідомо, «копіюють» їх особистісні структури в аспектах оцінювання, критики, морально-етичних еталонів тощо. Однак у чоловіків ці стандарти мають переважно вербально-логічний характер засвоєння і не виступають фактором термінової зміни поведінки за стимулом (як у жінок). Це зумовлено домінуванням у чоловіків лівої півкулі, що призводить до автоматичного усунення емоційної компоненти за сприйняття інформації [13].

У наступному номері цього видання детально розглянемо: 1) структурно-змістовий аналіз латентних факторів 16ЛФ особистісної детермінації «інноваційності» як показників конкурентоздатності особистості (за тестом Р. Кеттелла та експрес-діагностикою «інноваційності» В. Чудакової); 2) психологічні відмінності персоналу освітніх організацій з позитивною та негативною інноваційністю як показника їх конкурентоздатності.

Продовження публікацій у наступному номері.

Ми будемо Вам вдячні за зворотний зв'язок за адресою: nika777vera@mail.ru

Використані літературні джерела

1. 16-факторный личностный опросник Р. Б. Кеттелла (Методика многофакторный опросник Кеттелла) [Электронный ресурс] // Тест Кеттелла 187 вопросов. Опросник Кеттелла 16 pf Форма А. – Режим доступа: <http://psycabi.net/testy/29316-faktornyj-lichnostnyj-oprosnik-r-b-kettellametodika-mnogofaktornyj-oprosnik-kettella-test-kettela187-voprosov-test-ketela-16-pf#ixzz3-WT0mku5x>. – Загл. с экрана.
2. Методика многофакторного исследования личности Кеттелла [Электронный ресурс] // Материал Psylab.info – энциклопедии психодиагностики. – Режим доступа: http://psylab.info/Методика_многофакторного_исследования_личности_Кеттелла. – Загл. с экрана.
3. Многофакторная личностная методика Р. Кеттелла [Текст]: учеб.-метод. пособие / А. Н. Капустина. – СПб. : Речь, 2007. – 100 с. – (Серия: «Практикум по психодиагностике»).
4. Чудакова В. П. Управлінська компетентність керівників з формування готовності педагогів до інноваційної діяльності в умовах освітнього середовища профільної школи [Текст] / В. П. Чудакова // Управління школою. – 2012. – № 19–21 (355–357) липень. – С. 10–20.
5. Чудакова В. П. Інтегральна характеристика «індивідуально-психологічні особливості та емоційно-вольова сфера особистості» – критерій сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості [Текст] / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щомісячний науково-методичний журнал. – 2015. – № 9 (40) вересень. – С. 38–44.
6. Чудакова В. П. Використання опитувальника Кеттелла у дослідженні «індивідуально-психологічних особливостей особистості» – критерія сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості [Текст] / В. П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості: щомісячний науково-методичний журнал. – 2016. – № 2 (45) лютий. – С. 40–47.
7. Чудакова В. П. Тест Р. Кеттелла (Форма А) та процедура проведення дослідження «індивідуально-психологічних особливостей особистості» – критерію сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості [Текст] / В. П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості: щомісячний науково-методичний журнал. – 2016. – № 3 (46) березень. – С. 46–55.
8. Чудакова В. П. Діагностичний компонент дослідження «індивідуально-психологічних особливостей особистості», за тестом Р. Кеттелла (Форма А), як критерія сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості [Текст] / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості: щомісячний науково-методичний журнал. – 2016. – № 4 (47) квітень. – С. 50–57.
9. Чудакова В. П. Тест Р. Кеттелла (Форма А), аналіз та інтерпретація результатів дослідження «індивідуально-психологічних особливостей особистості» – критерію сформованості інноваційності та конкурентоздатності особистості [Текст] / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості: щомісячний науково-методичний журнал. – 2016. – № 5 (48) травень. – С. 60–68.
10. Чудакова В. П. Загальний дизайн дослідження індивідуально-психологічних особливостей особистості як показник конкурентоздатності за тестом Р. Кеттелла (Форма А) [Текст] / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості: щомісячний науково-методичний журнал. – 2016. – № 6 (49) червень. – С. 37–48.
11. Чудакова В. П. Психологічні механізми особистісної детермінації «інноваційності» – показник конкурентоздатності особистості [Текст] / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості: щомісячний науково-методичний журнал. – 2016. – № 7 (50) липень. – С. 47–52.
12. Чудакова В. П. Формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності: автореф. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.10 / В. П. Чудакова ; Ін-т психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 24 с.
13. Чудакова В. П. Формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.10 / Віра Петрівна Чудакова ; Ін-т психол. імені Г. С. Костюка НАПН України. – 2016. – 474 с.

4. МАЙСТЕР-КЛАС

Олена Володимирівна Ющенко,
вихователь ДНЗ «Ясла-садок
комбінованого типу № 21»,
м. Умань, Україна

«СОРОКА-ВОРОНА»

Здавна вихователя вважають скульптором, творцем дитячих душ. Він постійно перебуває у пошуку нових методик, запитує себе – що буде краще та принесе дітям більше користі? Як досягти того, щоб кожна дитина у дошкільному віці пізнавала світ, сама того прагнути? Відшукати відповіді на ці питання вихователям ДНЗ допоможуть впровадження у практику виховної діяльності принципи дизайн-освіти.

Педагогічний процес, побудовано на принципах дизайн-освіти, надає змогу вихователям створити умови, за яких діти отримують нові знання та розвивають емоційно-почуттєву сферу на основі художньої діяльності.

Вивчення кожної теми у таких видах дитячої діяльності, як музично-ігрова драматизація і художня праця, сприяє формуванню цілісних сенсорних образів навколишнього світу, зазначає Володимир Тименко. Взавши цю думку за мету, нами було створено умови, за яких діти отримують нові знання та розвивають емоційно-почуттєву сферу на основі художньої діяльності. Це сприяє формуванню цілісних сенсорних образів навколишнього світу.

Навчальне заняття

*для дітей середнього дошкільного віку з розвитку
обдарованості засобами дизайн-освіти*

Програмний зміст

- *продовжувати знайомити дітей:* з природою України, явищами природи навесні та народною творчістю (лялька-мотанка); використовувати фольклор;
- *закріпити* знання про птахів нашого регіону, що є символами українського народу;
- *забезпечувати* становлення естетичних, інтелектуальних та моральних якостей емоційно-почуттєвої сфери;

– *надати можливості* для художньо-імпрізованої поведінки;

– *пробуджувати* інтерес дітей до режисерської гри, що формує навички спільних дій: уміння узгоджувати задум, добирати іграшки та атрибути, розподіляти ролі, погоджувати дії;

– *активізувати* мову, уяву, мислення;

– *розвивати* самостійність, конструктивні здібності (планування діяльності), артистичні здібності, дрібну моторику, пам'ять, уміння висловлювати думку.

Обладнання: зображення птахів, мультфільм «Сорока-ворона», набір для творчості, маски ворон й атрибути для драматизації забавлянки.

Підготовча діяльність: спостереження за птахами на прогулянці; робота з картками, де зображені птахи, дидактичні ігри; малювання птахів; вивчення віршів, загадок про птахів. виправлення у діалогічному мовленні.

Хід заняття

Вихователь: *О, скільки є живих істот!
І уявити важко,
Але співають з-поміж них
Лише людина й пташка!*

Мені прийшло запрошення в гості до пташиного десанту. Підемо?

Птахи – щирі друзі людини. Вони допомагають боротися з різними шкідниками. Вони – санітари лісу. Серед птахів багато чудових співаків і просто гарних птахів. Це голоси наших полів, лісів, боліт, гір та пустель. Пісні птахів звучать на землі цілий рік удень та вночі. А чи знаєте ви, що спів – це сигнал турбот, наближення небезпеки, біди, болю, страху! Птахи постійно перекликаються, щоб не загубити один одного та власних пташенят.